

Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2017:24 Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön?

Arbetsmarknadsdepartementet SOU 2017:24

Sammanfattning

Försäkringskassan har med intresse tagit del av den kartläggning och analys som utredningen gjort av den svenska arbetsmarknaden. Försäkringskassan ser positivt på förslaget att utöka tillträdesrätten för regionala skyddsombud om det kan skapa bättre förutsättningar för det lokala arbetsmiljöarbetet.

Frågan om arbetsmiljöansvaret är avgörande både för arbetsgivares arbete med att förebygga ohälsa samt att underlätta återgång i arbete. Om arbetsmiljöansvaret är otydligt försvårar det dessutom Försäkringskassans arbete att utreda rätten till sjukpenning och samordna de aktörer som ska verka för att en sjukskriven person ska kunna återgå i arbete. En ökad tydlighet i ansvarsfördelningen inom arbetsmiljöområdet är därför välkommen ur Försäkringskassans perspektiv.

Vissa av de arbetsformer som för med sig svårigheter på arbetsmiljöområdet kan även orsaka bekymmer inom socialförsäkringsområdet. Försäkringskassan lyfter därför några sådana aspekter i remissyttrandet.

Kapitel 13 Det moderna arbetslivets utmaningar och arbetsmiljöansvaret

Nedan följer reflektioner utifrån utredningen med fokus på kapitel 13 som behandlar det moderna arbetslivets utmaningar och arbetsmiljöansvaret.

13.2 Utmaningar med den oklara ansvarsfördelningen

Frågan om arbetsmiljöansvaret är avgörande både för arbetsgivares arbete med att förebygga ohälsa samt att underlätta återgång i arbete. Ett otydligt arbetsmiljöansvar för dessutom med sig svårigheter dels utifrån Försäkringskassans utrednings- och samordningsuppdrag inom sjukpenning, och dels utifrån kopplingen till Arbetsmiljöverkets tillsynsansvar.

För utrednings- och samordningsuppdraget behöver Försäkringskassan utreda arbetsförhållanden såsom arbetsuppgifter, arbetstider, arbetsmiljö och omplaceringsmöjligheter. Försäkringskassan ska även klargöra behov av arbetslivsinriktad rehabilitering och om det behövs samordna de aktörer som ska verka för att en sjukskriven person ska kunna återgå i arbete. Dessa uppdrag försvåras av oklara ansvarsförhållanden gällande arbetsmiljön.

Försäkringskassans uppdrag att utveckla kommunikationen med Arbetsmiljöverket i syfte att uppmärksamma verket på arbetsgivare som inte fullgör sitt ansvar enligt arbetsmiljölagen eller socialförsäkringsbalken, kräver också att det finns en tydlighet i ansvarsfördelningen för arbetsmiljön.

I utredningen konstateras att det har blivit vanligare med situationer där det är svårt att avgöra i vilken egenskap en person utför ett arbete. Denna svårighet kan även ha effekter på tillämpningen av t.ex. rehabiliteringskedjan inom sjukpenningen och beräkning av sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Vilket skulle kunna medföra negativa konsekvenser i försäkringsskyddet för den enskilde.

13.3 Utmaningar med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön

Försäkringskassan instämmer i vikten av att fortsatt fokusera på och följa föreskriften AFS 2015:4 om organisatorisk och social arbetsmiljö. Som framgår av utredningen så finns hög andel av arbetssjukdomar och sjukfrånvaro inom organisatorisk och social arbetsmiljö. Försäkringskassans branschstatistik visar att sjukfrånvaron är högst inom äldreomsorgen och att den psykiska ohälsan är dominerande. När det gäller de mer otrygga anställningsformernas effekter på sjukförsäkringen så är det osäkert om de ökar sjukfrånvaron. På kort sikt minskar sannolikt sjukförsäkringens kostnader eftersom tidigare studier visat att fast anställda har högre sjukfrånvaro än tillfälligt anställda¹. Detta kan möjligtvis bero på en kombination av sämre försäkringstäckning och svagare ställning på arbetsplatsen för de tillfälligt anställda.

13.4 Utmaningar med den delvis förändrade strukturen på den svenska arbetsmarknaden

Försäkringskassan ser också de små företagens utmaningar gällande arbetsmiljöregelverket och håller med om att de behöver rätt förutsättningar för att kunna ta sitt arbetsmiljöansvar.

13.5 Några slutsatser om det moderna arbetslivets utmaningar och arbetsmiljöansvaret

Även inom socialförsäkringsområdet finns utmaningar gällande tillämpningen av försäkringar vilket kan härledas till det förändrade arbetslivet. Det kan bero på brister i regelverken, eller på en osäkerhet om hur de befintliga regelverken ska tillämpas på dessa relativt nya situationer som det saknas praxis om. Det skulle möjligen behövas att regeringen genomför en översyn av dessa nya former av förvärvsarbete med inriktning på socialförsäkringsområdet och anknytande områden.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschef Lars-Åke Brattlund i närvaro av verksamhetsutvecklare Katarina Edéus, den senare som föredragande.

Lars-Åke Brattlund

Katarina Edéus

¹ Exempelvis: Tompa E, Scott-Marshall H, Fang M. Social protection and the employment contract: the impact on work absence. Work (Reading, Mass). 2010;37(3):251-60.